

La ciència de la (in)justícia

Enguanys, com en altres ocasions, la Diada Nacional de Catalunya ve marcada pels atacs a la llengua i a l'autogovern, fets també des d'instàncies judicials. Si l'any passat fou el TC el que mutilà l'estatut aprovat en referèndum pels catalans, fa pocs dies han estat els dos partits majoritaris espanyols els que han aprovat una reforma recentralitzadora de la Constitució i el TSJC ha emprès accions per obligar el govern a canviar la política d'immersió lingüística, malgrat que hagi estat repetidament avalada com a mecanisme integrador efectiu per organismes internacionals molt solvents. Aquests fets poden semblar allunyats de les reflexions científiques que intento promoure amb els meus articles, però aquest darrer mes s'han publicat tres treballs que aporten dades clarificadores sobre alguns dels factors que fan que les decisions judicials no siguin prou imparcials.

La pregunta retòrica que es fan els dos primers treballs és la mateixa: ¿les decisions judicials es basen únicament en els fets i en la llei? En principi, cal suposar que els jutges apliquen els raonaments legals de manera racional, mecànica i deliberativa. Tanmateix, sovint es pot tenir la sensació que això no explica satisfactoriament determinades decisions judicials, les quals són influïdes per factors psicològics, polítics i socials. En un d'aquests treballs, publicat a la prestigiosa *PNAS*, s'analitza el sentit de les decisions judicials respecte al manteniment de l'*statu quo* existent en funció del nombre de decisions preses prèviament i de l'estona que fa que el jutge ha descansat i menjat. La conclu-

DAVID BUENO

PROFESSOR DE GENÈTICA, UB

sió és aclaparadora: el nombre de decisions que tendeixen a mantenir-lo augmenta progressivament fins arribar quasi al 100% en el decurs de la jornada laboral. Segons els autors de l'estudi, això pot ser degut al fet que la repetició de jutjar elimina la funció executiva mental que permet discriminar de manera racional. Aplicat al cas català, la mutilació de l'Estatut es va fer efectiva després de molts dies de llargues reunions del TC i, efectivament, el seu sentit fou el manteniment de l'*statu quo*, un Estat espanyol uniformitzador emmirallat en la nació castellana.

En el segon treball, publicat per *The Quarterly Journal of Economics*, de la Universitat de Harvard, es van examinar les decisions preses en 1.750 reclamacions per petits accidents de trànsit en tribunals d'Israel. El resultat també és aclapara-

dor: un biaix clar cap a sentències que, en paraules dels investigadors, afavoreixen el demandant que és de la mateixa ètnia -jueva o àrab- que el jutge. A més, aquest biaix és molt més acusat en èpoques de tensió social. Aplicat novament al nostre cas, i tenint en compte la definició d'ètnia que dona la *Gran Enciclopèdia Catalana* ("Agrupació natural d'individus amb unes característiques pròpies. Entre els criteris que determinen una ètnia, hom pren sovint com a decisiu el de la llengua..."), és força evident que tant en la decisió del Tribunal Constitucional com en les accions del TSJC hi ha un biaix com el detectat en aquest estudi, aplicada a la llengua. A més, en els dos casos, abans que es prenguessin les decisions determinats sectors han intentat atiar la tensió social.

Finalment, en el tercer treball, publicat a *Science*, s'ha analitzat la probabilitat de rebre ajudes econòmiques per a projectes de recerca del National Institute of Health dels EUA en funció de l'ètnia del sol·licitant, sent tots contribuents. Els resultats obtinguts són similars als descrits en el segon treball, i hom hi pot detectar paral·lelismes amb l'espòli fiscal a què l'Estat sotmet Catalunya. Sóc perfectament conscient de la dificultat d'extrapolar aquestes dades -que han estat obtingudes a partir de decisions judicials o institucionals que afecten persones individuals i que no tenen en compte la concurrència de molts altres factors polítics i socials- a les decisions que afecten tota una nació. Per això són conclusions molt discutibles, però el seu interès social a partir de les reflexions que permeten fer, en la conjuntura que viu el nostre país, és innegable.

Estudis recents proven que les decisions judicials estan també determinades per factors psicològics, polítics i socials